

ΕΤΟΣ 1912

ΛΟΓΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

συνταχθεῖσα ὑπὸ τοῦ Γραμματέως τῆς Ἐταιρείας, ἐγκριθεῖσα ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου καὶ ἀναγνωσθεῖσα ἐν τῇ Γενικῇ Συνελεύσει τῆς 13^{ης} Ἰανουαρίου 1913.

Κύριοι!

Εὐφροσύνως χαιρετίζει ὑμᾶς τὸ Συμβούλιον συνεργομένους σήμερον εἰς Γενικὴν ἐτησίαν Συνέλευσιν, ἐν ἡμέραις καθ' ἃς ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Ὑψηλοῦ προέδρου τῆς ἡμετέρας Ἐταιρείας ἀνδροῦται τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος καὶ κλέος προσκτάται. Ἡ Α. Β. Υ. ὁ Διάδοχος, ἡγούμενος τοῦ ἀνδρείου Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, νικηφόρος καὶ ἐνδοξος προήλασεν ἀνὰ τὴν Μακεδονίαν καὶ ἀπὸ τῆς πατρίδος τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ὑπὸ τὰς ἐπευφημίας καὶ τὸν θαυμασμόν τοῦ κόσμου, μεταβαίνει εἰς τὸ πανάρχαιον Δωδωναῖον ἱερόν τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς φέρων πανταχοῦ τὴν ἐλευθερίαν εἰς τοὺς ὑπὸ μακραίωνα δουλείαν διατελοῦντας ἀδελφούς ἡμῶν. Ἐπεκτείνει δὲ τὴν ἐλευθερίαν ταύτην ὁ γενναῖος

Ἑλληνικὸς στόλος καὶ γενόμενος θαλασσοκράτωρ ἐν τῷ Αἰγαίῳ ἐπιστέφει καὶ ἐξασφαλίζει τὸ ὅλον νικηφόρον ἔργον τῶν συμμάχων χριστιανικῶν λαῶν τῆς χερσονήσου τοῦ Αἴμου. Ὑπὸ τοσοῦτον αἰσίας περιστάσεις, ἀναπολούσας ἡμᾶς μεγάλα καὶ ἐνδοῦξα ἔργα τῶν ἡμετέρων προγόνων, τὸ Συμβούλιον παρακαλεῖ τὴν συνέλευσιν ὅπως ἀνευφημήσωμεν πάντες τὸν Πρόεδρον ἡμῶν.

(ἐπευφημία καὶ παρατεταμένα χειροκροτήματα).

Ἀρχόμενοι νῦν τῆς λογοδοσίας τοῦ Συμβουλίου λόγον ποιούμεθα κατὰ πρῶτον περὶ τῶν ἐταίρων. Ὁ ἀριθμὸς τῶν τακτικῶν ἐταίρων ἀνέρχεται εἰς 184. Τούτων δὲ 80 εἶνε τακτικοὶ ἐταῖροι ἰσόβιοι. Εἰς τοὺς τέως δὲ ἐπιτιμίους ἐταίρους προσέθηκε τὸ Συμβούλιον καὶ ἄλλους πολλοὺς τῶν ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ ἀρχαιολόγων καὶ σοφῶν, τοῦτο δ' ἔπραξε ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς συμπληρώσεως ἐβδομηκονταπενταετίας ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς Ἑταιρείας. Ἀπεφάσισε μάλιστα τὸ Συμβούλιον νὰ ἐορτάσῃ τὴν ἐπέτειον ταύτην, ἀναβάλλει ὅμως τὴν ἐορτὴν ἕνεκα τῶν σημερινῶν περιστάσεων. Ἐργαζομένη ἡ Ἑταιρεία ὑπὲρ προαγωγῆς τῆς ἐν Ἑλλάδι ἀρχαιολογικῆς ἐπιστήμης δικαίως προσεταιρίζεται πάντας τοὺς ξένους σοφοὺς τοὺς ἐργασθέντας καὶ ἐργαζομένους ὑπὲρ τοῦ σκοποῦ τούτου συνδέουσα οὕτως αὐτοὺς μετὰ τῆς Ἑλλάδος δι' ἐνὸς ἐπὶ πλέον δεσμοῦ προσφιλοῦς καὶ ἐκεῖνοις καὶ ἡμῖν. Μετὰ λύπης δὲ ἀνακοινοῖ τὸ Συμβούλιον ὅτι κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος ἀπεβίωσαν οἱ τακτικοὶ ἐταῖροι Ἀθανάσιος Βερναρδάκης, Μιχαὴλ Μαρούδης καὶ Φιλόθεος Στεφανάκος, ὁ ἐπιτίμιος ἐταῖρος William Goodwin, εἰς τῶν ἐξόχων ἐν Ἀμερικῇ ἑλληνοιστῶν καὶ φιλελλήνων ὁ καὶ ἰδρυτῆς καὶ πρῶτος διευθυντῆς τῆς ἐν-

ταῦθα Ἀμερικανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς, καὶ δύο τακτικοὶ ἰσόβιοι ἑταῖροι, οἵτινες καὶ σύμβουλοι τῆς ἡμετέρας Ἐταιρείας διετέλεσαν, ὁ Σπυρίδων Βάσης, ἀνὴρ φιλότατος πᾶσιν ἡμῖν καὶ καθηγητὴς τοῦ ἡμετέρου Πανεπιστημίου διαπρεπέστατος καὶ ὁ Ὅθων Λύδερς, εὐγενὴς τὴν ψυχὴν καὶ τὸ φρόνημα ἀνὴρ, ὃν προσφιλεῖς δεσμοὶ συνέδεσαν μετὰ τῆς Ἑλλάδος γενομένης δευτέρας αὐτοῦ πατρίδος. Ὁ Ὅθων Λύδερς διετέλεσε διευθυντὴς τῶν ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐν Γερμανίᾳ σπουδῶν τῆς Α. Β. Υ. τοῦ Διαδόχου Προέδρου τῆς ἡμετέρας Ἐταιρείας, ἔσχε δὲ καὶ τὴν εὐτυχίαν νὰ διατελέσῃ ὁ πρῶτος γραμματεὺς τοῦ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πόλει Γερμανικοῦ ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου αὐτὸς ἰδρύσας τὸ καθίδρυμα τοῦτο ἐν ἔτει 1874 κατ' ἐντολὴν τῆς Γερμανικῆς Κυβερνήσεως.

Τὰ τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως τῆς Ἐταιρείας περιέχονται ἐν τοῖς ὑπ' ὄψει ἡμῶν ἐντύποις λογιστικοῖς πίναξιν, ἐν οἷς ἀναγράφονται ἀναλελυμένως τὰ ἔσοδα καὶ τὰ ἔξοδα τῆς Ἐταιρείας κατὰ τὸ λήξαν ἔτος 1912.

Τρέποντες νῦν τὸν λόγον εἰς τὰ ἔργα τῆς Ἐταιρείας ἀνακοινοῦμεν ἐν πρώτοις τὰ περὶ τῶν ἐπιστημονικῶν ὁμηοσιευμάτων τῆς Ἐταιρείας καὶ εἶτα τὰ περὶ τῶν ἀνασκαφῶν.

Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς ἐξηκολούθησεν ἐκδομένη τακτικῶς ὑπὸ τὴν ἐπιμέλειαν τοῦ ἐκ τῶν συμβούλων τῆς Ἐταιρείας καὶ τμηματάρχου τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Τμήματος κ. Βασιλείου Λεονάρδου, ὅστις φιλοτίμως καὶ δωρεὰν παρέχει τῇ Ἐταιρείᾳ τὴν ἐργασίαν ταύτην. Ἐξεδόθησαν δ' ἐγκαίρως καὶ τὰ *Πρακτικὰ τοῦ ἔτους 1911* ἐπιμελείᾳ τοῦ Γραφείου τῆς Ἐταιρείας.

Ἐξακολουθεῖ δὲ ὑπὸ τῆς Ἐταιρείας καὶ ἡ ἐκδοσις καὶ ἡ παρασκευὴ πρὸς ἔκδοσιν τριῶν ἐπιστημονικῶν συγγραμμάτων, ἧτοι τοῦ περὶ τῶν *Στηλῶν τῶν Παγασῶν* ὑπὸ Α

Ἄρβανιτοπούλου, τοῦ περὶ τῆς ἐν Ἐπιδαύρῳ θόλου τοῦ Πολυκλείτου ὑπὸ Π. Καββαδία καὶ τοῦ περὶ Τοπογραφίας τῶν Δελφῶν ὑπὸ Α. Κεραμοπούλου. Ἦρξατο δὲ διὰ τοῦ ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων κ. Φ. Βερσάκη καὶ ἡ σύνταξις σχεδίων τῶν ἀρχιτεκτονικῶν μνημείων τῆς Ἐλευσίνας πρὸς δημοσίευσιν αὐτῶν.

Τῶν μνημονευθέντων τούτων δημοσιευμάτων πολυδάπανον εἶνε τὸ περὶ τῶν «Στηλῶν τῶν Παγασῶν», ἀλλ' εἶνε τοῦτο ἔργον σημαντικόν, συνοδευόμενον ὑπὸ ἐγχρωμάτων πινακῶν, ὧν ἡ παρασκευὴ εἶνε λίαν δαπανηρά. Σχετικῶς πρὸς τοῦτο τὸ Συμβούλιον ἀνακοινοῖ τὰ ἐξῆς: «Διὰ τοῦ συγγράμματος τούτου πρόκειται ὄχι μόνον νὰ γείνωσι γνωστὰ εἰς τὸν ἐπιστημονικὸν κόσμον τὰ σπουδαῖα ἐκεῖνα καὶ πρωτοφανῆ εὐρήματα τῶν Παγασῶν, ἀλλὰ καὶ νὰ δημοσιευθῶσιν εἰκόνες μέλλουσαι νὰ διατηρήσωσι διὰ παντὸς τοῦ χρόνου τὴν ζωηρότητα τῶν χρωμάτων τῶν ἐπὶ τοῦ μαρμάρου παραστάσεων, διότι γνωστὸν εἶνε, ὅτι ἡ ζωηρότης τῶν ἐπὶ τοῦ μαρμάρου χρωμάτων δὲν εἶνε δυνατὸν, παρερχομένου τοῦ χρόνου, νὰ μένη ἀμείωτος. Προκειμένου ἄρα νὰ ἐκδώσῃ ἡ Ἐταιρεία σύγγραμμα, ὅπερ ὁ ἔχῃ ἐν τῷ μέλλοντι μνημειακὸν χαρακτῆρα, ἐπιβάλλεται αὐτῇ μηδεμιᾶς πρὸς τοῦτο νὰ φεισθῇ δαπάνης. Εὐνόητον δ' ἄλλως ὅτι ἐκ τοῦ συγγράμματος τούτου θέλει ἔχει ἡ Ἐταιρεία μεγάλη ἔσοδα. Σημειωτέον δ' ὅτι αἱ πρὸς ἀπεικόνισιν τῶν πλακῶν τούτων δαπάναι ἐδύναντο νὰ εἶνε πολὺ μείζους, εἰ ἐξηκολουθοῦμεν λαμβάνοντες αὐτὰς διὰ ζωγράφων. Πρὸς ἀποφυγὴν ὅμως τῶν δαπανῶν ἀπεφασίσαμεν νὰ λάβωμεν χρωμοτυπικὰς φωτογραφίας καὶ πρὸς τοῦτο παρηγγείλαμεν τὰς ἀναγκαίας πλάκας. Ἄλλ' οὐδεὶς ἐν Ἀθήναις ἐγίνωσκε τὴν χρῆσιν τῆς νέας ταύτης ἀνακαλύψεως. Ἐν Ἀθήναις ὑπάρχουσι πολλοὶ φωτογράφοι, ἀλλ' οὗτοι δὲν δύνανται νὰ ἀποδώσωσι τὰ

χρώματα. Ἐν ᾧ λοιπὸν εὐρισκόμεθα ἐν μεγάλῃ ἀμηχανίᾳ, ὁ Ὑπασπιστὴς τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως κ. Ἰωάννης Φραγκοῦδης, φιλόπατρις ὢν, ἐδήλωσεν ἡμῖν, ὅτι ἀφιλοκερδῶς προσφέρει τὴν ἑαυτοῦ ὑπηρεσίαν, διότι ἀπὸ μακροῦ χρόνου ὡς ἐρασιτέχνης ἀσχολεῖται περὶ τὴν χρωμοτυπικὴν φωτογραφίαν. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου αἱ ἡμέτεραι δαπάναι: μεγάλως ἐμειώθησαν ».

Ἀνασκαφὰς δὲ ἐξετέλεσεν ἡ Ἑταιρεία κατὰ τὸ ληξάν ἔτος ἐν Παγασαῖς, ἐν Θήβαις καὶ Λεβαδείᾳ, ἐν Φωκίδι, ἐν Κεφαλληνίᾳ καὶ ἐν Ἀθήναις. Αἱ σχετικαὶ περὶ τούτων ἐκθέσεις, ἃς ὑπέβαλον οἱ διευθύνοντες αὐτάς, θέλουσι δημοσιευθῆ ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τῆς Ἑταιρείας.

Τὸ κύριον καὶ σπουδαιότατον ἀνασκαφικὸν ἔργον εἶνε τὸ τῶν *Παγασῶν*. Γνωστὴ εἶνε ἡ ἐπιτυχία, ἣτις ἔσπεφται ἀπὸ ἐτῶν ἐνεργουμένης διὰ τοῦ ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων κ. Α. Ἀρβανιτοπούλου ἀνασκαφὰς, αἵτινες ἤνεγκον εἰς φῶς τὰς γραπτὰς ἐκεῖνας ἐπιτυμβίους στήλας, δι' ὧν τὸ ἐν Βόλῳ Μουσεῖον ἐγένετο λαμπρὸν καὶ μοναδικὸν ἐν τῷ κόσμῳ Μουσεῖον τῆς Ἑλληνικῆς Ζωγραφικῆς. Αἱ ἀνασκαφαὶ αὗται ἐξηκολούθησαν διὰ τοῦ κ. Ἀρβανιτοπούλου καὶ κατὰ τὸ ληξάν ἔτος, ὑπῆρξαν δὲ γονιμώταται. Πρὸς τοῖς κατὰ τὰ προηγούμενα ἔτη ἀνακαλυφθεῖσι δύο πύργοις ἀνεκαλύφθησαν νῦν τρεῖς ἐπὶ πλέον πύργοι πλήρεις γραπτῶν στηλῶν. Ἐκ τοῦ ἐνὸς τούτων ἀνασκαφέντος καθ' ὁλοκληρίαν ἐξήχθησαν 230 στήλαι, ὧν πλείεσται διατηροῦσι κάλλιστα τὰ χρώματα. Ἐκ τοῦ ἐτέρου ἀνασκαφέντος ἐν μέρει ἐξήχθησαν 30 στήλαι. Ὁ τρίτος, ὅστις εἶνε πλήρης στηλῶν καὶ ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν, θέλει ἀνασκαφῆ κατὰ τὸ ἀρξάμενον ἔτος. Ἐγγύτατα δὲ τοῦ δευτέρου τῶν πύργων ἀνεκαλύφθησαν λείψανα τοῦ κρηπιδώματος ναοῦ, ὅστις εἶνε ὁ ναὸς τῆς Πασικράτας, καὶ εὐρέθη

ώραιοτάτη κεφαλή τῆς θεᾶς ἐκ παρίου μαρμάρου, ἥτις κατὰ τὸν Ἀντιπρόεδρον κ. Μιστριώτην, ἐπισκεφθέντα τὸ Μουσεῖον τοῦ Βόλου, ἔχει μεγάλην ὁμοιότητα πρὸς τὴν τῆς Ἀφροδίτης τῆς Μήλου. Εὐρέθησαν δὲ καὶ περὶ τὰ 300 πῆλινα ἀγαλμάτια καὶ 20 ἀναθηματικαὶ ἐπιγραφαί, Περὶ τὸ κέντρον δὲ τῆς πόλεως ἀνεκαλύφθη μέγας ναὸς ἀγνώστου θεότητος καὶ ἕτερος μικρὸς κατὰ τὸ ἀνατολικὸν ἄκρον αὐτῆς.

Συντελέσαν τὸ Συμβούλιον εἰς τὴν ἀνακάλυψιν τοσούτων καὶ τοιούτων εὐρημάτων ἐπεξέτεινε τὴν ἐνέργειαν ἑαυτοῦ καὶ εἰς πᾶν σχετικὸν καὶ ἀναγκαῖον μέτρον. Προέβη εἰς φωτογράφησιν καὶ εἰς ἐγχρωμον ἀπεικόνισιν τῶν ἐπὶ τῶν στηλῶν παραστάσεων πρὸς ἔκδοσιν τοῦ συγγράμματος, οὗ ἐμνημονεύσαμεν. Περὶ πολλοῦ δὲ ποιούμενον τὴν ἐπὶ τοῦ μαρμάρου ὅσον ἔνεστι διατήρησιν τῶν χρωμάτων παρεκάλεσε τὸ Ὑπουργεῖον διὰ τοῦ ἀπὸ 21 Ἀπριλίου 1912 ἐγγράφου «ὅπως εὐαρεστηθῆ καὶ διατάξῃ νὰ ληφθῶσιν ἀρμοδίως μέτρα ἀποτελεσματικὰ πρὸς διατήρησιν τῶν χρωμάτων τῶν εἰκόνων, διότι, ὡς ἡ πείρα ἀπέδειξεν ἤδη, εἶνε ἀδύνατον νὰ διασωθῶσι τὰ χρώματα ἄνευ τῆς χρήσεως στερεωτικοῦ τινος ὑγροῦ (fixatif). Μόνον ἡ χρῆσις τοιοῦτου ὑγροῦ εἶνε μέτρον σωστικόν, πᾶν δ' ἄλλο μέτρον προτεινόμενον ἢ συνιστώμενον δύναται νὰ εἶνε μόνον ἐπιβοηθητικὸν πρὸς διατήρησιν τῶν χρωμάτων, ἀφοῦ ταῦτα στερεωθῶσι διὰ τοῦ ὑγροῦ». Τὰ αὐτὰ ἐπανέλαβε τὸ Συμβούλιον πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον καὶ δι' ἄλλου ἐγγράφου ἀπὸ 3 Ἰουλίου, ἐν ᾧ προσέθετεν ὅτι τεθραυσμέναι αἱ στηλαὶ εἰς τεμάχια εἶνε ἀνάγκη νὰ συγκολληθῶσι, νὰ γείνη δι' ἡ ἐργασία ὑπὸ ἐμπείρου τεχνίτου, διότι φόβος εἶνε μὴ ἐπενεχθῆ βλάβη εἰς τὰ σωζόμενα χρώματα. Ἐδήλου δὲ τὸ Συμβούλιον ὅτι ἐν περιπτώσει καθ' ἣν προβῆ τὸ Ὑπουργεῖον εἰς πᾶσαν ἀναγκαίαν ἐνέργειαν, ἡ

Ἑταιρεία εἶνε πρόθυμος νὰ καταβάλῃ αὐτὴ τὴν ἀναγκαίαν δαπάνην. Τοῦτο δὲ καὶ ἐγένετο. Τοῦ Ὑπουργείου λαβόντος, ἃ ἐνόμισε κατάλληλα μέτρα, καὶ ἀποστείλαντος εἰς Βόλον χημικὸν πρὸς στερέωσιν τῶν χρωμάτων καὶ τεχνίτας, ἡ Ἑταιρεία προκατέβαλε κατ' ἐντολὴν τοῦ δημοσίου δρ. 1,100 πρὸς ἀποζημίωσιν τοῦ ἀποσταλέντος χημικοῦ κ. Ὅθωνος Ρουσοπούλου καὶ ἐπλήρωσε δρ. 712.40 πρὸς φωτογράφησιν τῶν ἐγχρώμων στηλῶν πρὸ τοῦ καθαρισμοῦ, δρ. 1,307.25 εἰς ἡμερομίσθια ἐργατῶν καὶ τεχνιτῶν καὶ 1,477.20 εἰς ἀγορὰν ὕλικῶν. Προστιθεμένων δὲ τῶν ποσῶν τούτων εἰς τὰς γενομένας δαπάνας πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ἀνασκαφῶν, ἡ ὅλη κατὰ τὸ λήξαν ἔτος δαπάνη διὰ τὸ ἐν Παγασαῖς ἀνασκαφικὸν καὶ μουσειακὸν ἔργον ἀνέρχεται εἰς δρ. 9,149.30. Λαμβανομένων ὑπ' ὄψει τῶν μεγάλων τούτων δαπανῶν, θέλει ἐξαχθῆ τὸ δίκαιον συμπέρασμα ὅτι κατὰ τὸ λήξαν ἔτος ἡ Ἑταιρεία ἔχει περισσεύμα πολλῶν χιλιάδων δραχμῶν, αἵτινες θέλουσιν ἀυξηθῆ ἔτι μᾶλλον ἐκ τῆς πωλήσεως τόμων περιεχόντων τριχρώμους εἰκόνας σπουδαίων καὶ μοναδικῶν ἔργων τῆς ἀρχαίας τέχνης.

Ἐν Θήβαις εἶχον ἀνακαλυφθῆ ἐντὸς τῆς πόλεως ἐρείπια Μυκηναϊκοῦ ἀνακτόρου, ὅπερ ἡ Ἑταιρεία ἤρξατο ἔκτοτε νὰ ἀνασκάπτῃ διὰ τοῦ ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων κ. Α. Κεραμοπούλου, χορηγοῦντος τὴν δαπάνην ἀπὸ τοῦ ἔτους 1911 τοῦ Ὀλλανδοῦ λογίου κ. Goekoop, φιλέλληνο ἀνδρὸς καὶ εὐεργέτου τῆς Ἑταιρείας. Γνωστὰ δ' εἶνε τὰ σπουδαῖα ἀποτελέσματα τῶν ἀνασκαφῶν τούτων καὶ τὰ γενόμενα σημαντικὰ εὐρήματα, μάλιστα δὲ αἱ τοιχογραφίαι, αἵτινες πολὺ συμβάλλονται εἰς διαφώτισιν τοῦ ζητήματος περὶ τῆς κατὰ τοὺς μέτους χρόνους τῆς 2^{ας} χιλιετηρίδος π. Χ. ἐπιδράσεως ἐν Ἀργολίδι καὶ ἐν Βοιωτίᾳ τῆς ἐν Κρήτῃ κυρίως ἀναπτυχθείσης ἀρχιτεκτονικῆς καὶ

διακοσμητικῆς τῶν τοίχων τέχνης. Αἱ ἀνασκαφαὶ ἐπανελήφθησαν καὶ κατὰ τὸ λῆξον ἔτος, μικρὸν δ' ἐξετάθησαν, ἅτε μὴ κατορθωθέντος εἰσέτι νὰ ἀπαλλοτριωθῇ χώρος πρὸς βορρᾶν ἢ πρὸς νότον τῶν ἐρειπίων, ἔνθα εἶνε σχεδὸν βέβαιον ὅτι ὑπάρχει συνέχεια αὐτῶν. Κατ' ἀνάγκην αἱ ἐργασίαι ἐστράφησαν πρὸς δυσμᾶς, ἀπεκάλυψαν δὲ ἐρείπια τινα καὶ μάλιστα παχύτατον Μυκηναϊκὸν τοῖχον κείμενον πρὸ τοῦ ἀνακτόρου. Εὐρήματα ἐγένοντο τεμάχια Μυκηναϊκῶν ἀγγείων καὶ σπουδαῖος μέγας λίθος πλακωτὸς (ἴδε σ. 87 εἰκ. 1), ὅστις φαίνεται ἡμῖν ὅτι ὁμοιάζει κατὰ τε τὴν ἐξεργασίαν καὶ κατὰ τὸ σχῆμα τοῖς ἐν Τίρυνθι καὶ Μυκῆναις, ἐν Κνωσῶ καὶ Φαιστῶ καὶ ἀλλαχοῦ τῶν Κρητομυκηναϊκῶν χωρῶν ἀποκαλυφθείσαις λιθίναις βάσεσι κίωνων ἐκ ξύλου, ὧν ὅμοιοι θὰ ὑπῆρχον καὶ ἐν τῷ Θηβαϊκῶ ἀνακτόρῳ, οἰκοδομήματι πολυτελεῖ καὶ πλουσίως κεκοσμημένῳ. Ἐπειδὴ δὲ ἔχει μεγάλας σχετικῶς τὰς διαστάσεις καὶ εἶνε οὐχὶ ἐντελῶς κυκλικός, ἀλλὰ μικρόν τι ἐλλειψοειδής, εἶνε πιθανὸν ὅτι ἦτο βᾶσις διπλοῦ κίονος. Ὁ κ. Κεραμόπουλος ἀναφερόμενος εἰς τὸν Πausανίαν (IX, 38, 2) εἰκάζει ὅτι ὁ προκείμενος λίθος εἶνε ἴσως «ὁ κορυφαῖος λίθος θολωτοῦ τινος οἰκοδομήματος ὁ συγκρατῶν τὴν ἄρμονίαν τοῦ κτιρίου, οἷα ὑπῆρχον ἐν ταῖς αὐλαῖς τῶν Μυκηναϊκῶν ἀνακτόρων». Ὁ Πausανίας ὁμιλεῖ ἀληθῶς περὶ τοιοῦτου κορυφαίου λίθου, ἀλλὰ τοῦτο πράττει, διότι δὲν εἶχεν ἀκριβῆ ἔννοιαν τοῦ τρόπου τῆς οἰκοδομῆς τῶν Μυκηναϊκῶν θολωτῶν κτισμάτων. Τοιοῦτος λίθος συγκρατῶν τὴν ἄρμονίαν τοῦ κτιρίου δὲν ὑπῆρχεν ἐν τοῖς κτίσμασι τούτοις, ἅτινα κατεσκευάζοντο οὐχὶ διὰ σφηνοειδῶν τὸ σχῆμα λίθων, ὡς ὁ Πausανίας προφανῶς ἐπίστευεν, ἀλλὰ δι' ὀριζοντίως τοποθετουμένων λίθων, τῶν ἐκάστου ὑπερκειμένου δόμου λίθων προεξεχόντων βαθμηδὸν πρὸς τὰ ἔσω.

Ἐν δὲ τῷ ἀνωτάτῳ στρώματι τῆς ἐπιχώσεως ἀπεκά-

λυψεν ὁ κ. Κεραμόπουλος κτιστάς τινας βάσεις κίωνων ἀνηκόντων κατ' αὐτὸν εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Παυσανίου μνημονευομένην ῥωμαϊκὴν ἐν Θήβαις ἀγοράν.

Ἐνήργησε δ' ὁ κ. Κεραμόπουλος κατ' ἐντολὴν τῆς Ἐταιρείας καὶ ἀνασκαφὴν τινὰ ἐν *Λεβαδείᾳ* πρὸς ἀνακάλυψιν τοῦ Μαντείου τοῦ Τροφωνίου, ἧτις ὅμως δὲν ἔσχε τὸ ποθοῦμενον ἀποτέλεσμα. Κατέληξεν ὁ ἐκτελέσας τὴν ἀνασκαφὴν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι «οὔτε ἐν τῷ Κάστρῳ, οὔτε ἐν τῷ κοίλῳ πῶς χώρῳ πρὸς βορρᾶν αὐτοῦ μέχρι τῆς βραχύδους κορυφογραμμῆς τῆς Ἁγ. Ἄννης, ἤτο ποτε ἀρχαῖόν τι κτίσμα θαμιζόμενον καὶ λατρευόμενον».

Ἐν δὲ τῇ *Κεφαλληνίᾳ* εἶχον γεῖναι τῷ 1899 δοκιμαστικαὶ ἀνασκαφαὶ ὑπὸ τοῦ γραμματέως τῆς Ἐταιρείας καὶ τότε γενικοῦ ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων βεβαιώσασαι τὴν ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ ὑπαρξίν Μυκηναϊκοῦ πολιτισμοῦ. Συστηματικαὶ δ' ἀνασκαφαὶ ὑπ' αὐτοῦ ἐνηργήθησαν τῷ 1908 καὶ 1909 δαπάναις τοῦ κ. Goekoop, σκοπὸν ἔχουσαι τὴν ἐξακρίβωσιν τοῦ ἐν τῇ νήσῳ Μυκηναϊκοῦ καὶ προϊστορικοῦ πολιτισμοῦ. Διακοπεῖσαι αὗται τῷ 1910 μέλλουσι νὰ συνεχισθῶσιν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ γραμματέως, καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου, τὸ ἀρξάμενον ἔτος 1913. Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ κ. Goekoop διακαῶς ἐπεθύμει ὅπως κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος 1912 ἐνεργηθῶσιν ἀνασκαφαὶ ἐν θέσεσιν, ἐν αἷς αὐτὸς ἤλπιζεν, ὅτι ἦτο δυνατόν νὰ ἀνεκαλύπτετο τὸ ἀνάκτορον τοῦ Ὀδυσσεῶς, ὑπέκρουσα εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἀνδρὸς ἡ Ἐταιρεία, τῇ εἰσηγήσει τοῦ γραμματέως, ἐζήτησε καὶ ἔλαβε τὴν ἀδειαν παρὰ τοῦ Ὑπουργείου ὅπως κατὰ τὸ 1912 ἐκτελέσῃ διὰ τοῦ ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων κ. Κυπαρίσση καὶ τοῦ συμβούλου τῆς Ἐταιρείας κ. Φιλαδέλφους τὰς κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ κ. Goekoop ἀνασκαφὰς ἐν θέσεσιν, ἃς οὗτος ἤθελεν ὑποδείξει.

Ὁ κ. Goekoop ὑπέδειξε τρεῖς θέσεις ἐν Λακκύθρᾳ

Λειβαθοῦς, ἐν τῷ περὶ αὐτὴν χώρῳ καὶ ἐν «Μηγιές», ἐγένοντο δ' ἀνασκαφαὶ ἐν αὐταῖς, ἀλλ' οὐδὲν ἤχθη εἰς φῶς, οὔτε τὸ ἀνάκτορον τοῦ Ὀδυσσεύς, οὔτε ἡ κρήνη, οὔτε ἄλλο τι. Παρὰ τὰς «Μηγιές» ἀπεκαλύφθη τὸ κρηπίδωμα ὀρωρικοῦ ναοῦ ἔχοντος μῆκος 15 καὶ πλάτος 9 μέτρων.

Ἄλλ' οἱ ἐκτελέσαντες τὰς ἀνασκαφὰς ταύτας προέβησαν εἰς ἀνασκαφὰς καὶ ἀλλαγῶν τῆς νήσου. Ἐν θέσει Διακῶτα ἀνέσκαψαν Μυκηναϊκὸν σπηλαιώδη τάφον ἕμοιον τοῖς ἐν ἔτει 1908 ἀνακαλυφθεῖσι παρὰ τὰ Μαζαρακάτα 16 Μυκηναϊκοῖς τάφοις καὶ ἐξήγαγον ἐξ αὐτοῦ ἀγγεῖα καὶ ἄλλα Μυκηναϊκὰ κτερίσματα. Ἐν θέσει δὲ «Καμπανᾶ», «Κεραμιές», «Καγκέλισα» καὶ ἀλλαγῶν ἀνέωξαν πολλοὺς τάφους τῶν Μακεδονικῶν καὶ Ῥωμαϊκῶν χρόνων, ἐξ ὧν ἐξήγαγον πολλὰ κτερίσματα, ἐν οἷς χρυσοῦν περωτὴν Νίκην, ἣτις ἐχρησίμευεν ὡς καρφίς, κρίκους τινὰς χρυσοῦς καὶ τινὰ πῆλινα ἀγγεῖα, ἐν οἷς μεγαρεϊκὸν σκύφον μετὰ παραστάσεων ἐκ τοῦ Ὀμηρικοῦ κύκλου, δύο πλαγγόνας καλῶν ἑλληνικῶν χρόνων καὶ νομίσματά τινὰ χαλκᾶ καὶ ἀργυρᾶ.

Ἐν Ἀθήναις δὲ ἐγένοντο ἀνασκαφικαὶ ἐργασίαι παρὰ τὴν Στοὰν τῶν Γιγάντων διὰ τοῦ ἐν τῷ Ἐθνικῷ Μουσεῖῳ ἐφόρου κ. Π. Καστριώτου καὶ τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Ἐταιρείας κ. Ἄλ. Φιλαδελφείως. Κατηδαφίσθη οἰκία τις τῶν ἐκεῖ, ἣν εἶχεν ἀγοράσει τὸ Δημόσιον καὶ παραχωρήσει τῇ Ἐταιρείᾳ πρὸς ἀνασκαφήν, καὶ ἐξηρουνήθη ὁ ὑπ' αὐτὴν χώρος. Διὰ τῆς γενομένης σκαφῆς ἐφάνη ὅτι ἡ Στοὰ ἐξετίμετο πρὸς ἀνατολὰς περὶ τὰ 3 μέτρα καὶ ἀπεκαλύφθησαν ἐρείπια τοῦ κρηπίδωματος αὐτῆς. Ἐν τῇ ἐπιχώσει ἀπεκαλύφθησαν κτίσματα καὶ παντοῖα πράγματα, ἐξ ὧν ὀρυμμενος ὁ κ. Καστριώτης φρονεῖ ὅτι «ὑπῆρχεν ἐκεῖ ἰδιωτικόν τι κτίριον, ἐργαστήριον γναφείως ἢ βαφείως ὑφασμάτων», προσθέτει ὅμως ὅτι «δὲν ἀποκλείεται καὶ ἡ γνώμη

ὅτι τὰ κτίσματα ταῦτα μετὰ τῆς Στοᾶς αὐτῆς εἰσὶ λείψανα ἀρχαίου λουτρῶνος». Τῶν γενομένων κινήτων εὐρημάτων μνημονευτέον ἐπιτύμβιον στήλην εὐρεθεῖσαν ἐν τοῖς θεμελίοις τῆς κατεδαφισθείσης οἰκίας καὶ φέρουσαν ἔμμετρον νεκρικήν ἐπιγραφήν. Ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς ταύταις εἰργάσθη μετ' ἀγαστοῦ ζήλου καὶ ὁ ἔμπειρος περὶ τὰς ἀρχαιολογικὰς ἀνασκαφὰς κ. Χρ. Ἡλιόπουλος.

Ἐνεκα δὲ τῶν γνωστῶν ὑμῖν οικονομικῶν καὶ ἄλλων λόγων ¹⁾ δὲν ἠδυνήθη τὸ Συμβούλιον νὰ ἀρχίσῃ εἰσέτι ἄς

¹⁾ Διὰ τοῦ νόμου ΓΨΚΘ' τῆς 24 Μαΐου 1910 ἐστερήθη ἡ Ἐταιρεία τῶν ἐκ τοῦ ἀρχαιολογικοῦ λαχείου χρηματικῶν παραν. Διὰ δὲ τοῦ νόμου ΓΨΑ' τῆς 24 Μαΐου 1910 περιορίσθη καὶ ἡ ὡς πρὸς τὰς ἀρχαιότητες δρᾶσις τῆς Ἐταιρείας.

Σχετικῶς πρὸς τοιαῦτα κατὰ τῆς Ἐταιρείας ληφθέντα μέτρα ὁ Ἄντιπρόεδρος τῆς Ἐταιρείας καὶ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου κ. Γ. Μιστριώτης ἐν τοῖς ἑαυτοῦ *Ρητορικοῖς Λόγοις* (Τόμ. 4ος σ. 184) δημοσιεύει τάδε:

«Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως
πρὸς διάσωσιν τῶν ἀρχαιοτήτων.

Ἐρῶμε Πρόεδρε τῆς Κυβερνήσεως,

«Μανθάνω μετὰ πολλῆς λύπης, ὅτι συντάσσεται νομοσχέδιον, καθ' ὃ ἀφαιρεῖται ἐκ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας τὸ διδόμενον χορηγῆμα ἐκ τοῦ λαχείου καὶ ἡ φύλαξις τῶν μουσείων καὶ τῶν ἄλλων ἀρχαιοτήτων.

«Ὅτι ἐκ τῆς ἡμετέρας Ἐταιρείας ἀφαιροῦνται φροντίδες δὲν εἶναι δυσᾶρεστον, ἀλλ' ὡς ἀρχαιολογοῦντες κατανοεῖτε τὴν ἀνίαν, ἣτις μέλλει νὰ καταλάβῃ τὸν ἀρχαιολογικὸν κόσμον, ὅταν μάθῃ, ὅτι τὰ βαρύτιμα τῆς ἀρχαιότητος κειμήλια παρεδόθησαν. Τοῖς κατωτάτοις στρώμασι τῆς κοινωνίας ὡς ἄθλον τῶν πολιτικῶν ἀγώνων. Ταῦτα θέλουσι φθαρῆ καὶ διαρπαγῆ, ὡς πολυχρόνιος πείρα μαρτυρεῖ. Ἐπικαλοῦμαι λοιπὸν τὸ φιλόργαιον καὶ τὴν φιλοπατρῶν τῆς ἡμετέρας ἐξοχότητος, ἵνα σώσῃ τὰς ἀρχαιότητας οἷτινες εἶναι ἡ περγαμινὴ τῆς εὐγενείας τοῦ ἡμετέρου ἔθνους καὶ τὸ ἐγερτήριον τῶν συμπαθειῶν τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου.

«Παρακαλῶ, κύριε Πρόεδρε, νὰ δεχθῆτε τὰ σέβη μου πρὸς τὴν ἡμέτεραν Ἐξοχότητα.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 4 Μαρτίου 1910.

Γ. ΜΙΣΤΡΙΩΤΗΣ

Ἄντιπρόεδρος τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας

•Σημ. Ἡ ἐπιστολὴ μου δὲν ἴσχυεν, ἵνα ἀναστείλῃ τὴν ἐπιψήφισιν τοῦ ὑποβληθέντος νομοσχεδίου, ὅπερ ἐγένετο νόμος τοῦ Κράτους κατὰ τὴν τελευ-

ἀπεφάσισεν ἀνασκαφὰς ἐν τῷ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Διονυσιακοῦ Θεάτρου χώρῳ, ἔνθα τὸ Ὀδεῖον τοῦ Περικλέους καὶ ἄλλα κτίσματα, οὐδ' ἐδυνήθη νὰ συνεχίσῃ τὸ μέγα ἐν Ἀθήναις ἀνασκαφικὸν ἔργον, ὅπερ ἡ Ἐταιρεία μετ' ἐλπίδων πολλῶν ἐπεχείρησεν ἀπὸ τοῦ 1908 καὶ συνέχισε τῷ 1909. Ἐννοοῦμεν τὴν ἀνασκαφὴν τῆς παλαιᾶς Ἀθηναϊκῆς ἀγορᾶς, ἧς περατωμένης ἐδύνατο νὰ σεμνύνηται ἡ Ἑλλάς δεικνύουσα εἰς τὸν πεπολιτισμένον κόσμον ὅτι δὲν ὑπολείπεται τῆς Ἰταλίας, ἧτις διὰ μεγάλων θυσιῶν καὶ κόπων ἀπεκάλυψε τὸ Forum Romanum. Διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους δὲν ἐδυνήθη τὸ Συμβούλιον οὐδὲ νὰ συνεχίσῃ ἢ ἡ Ἐταιρεία ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἐνεργεῖ ἀνασκαφὰς ἐν Εὐβοίᾳ καὶ ταῖς νήσοις τοῦ Αἰγαίου διὰ μελῶν τοῦ ἑαυτῆς Συμβουλίου, ἀνδρῶν μορφωθέντων ἐν τῇ ἀνασκαφικῇ ταύτῃ ἐργασίᾳ καὶ πεῖραν τὴν προσήκουσαν κεκτημένων, φιλοτίμως δὲ ἐργαζομένων.

Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως ἔχουσι, οὐχὶ ἐπ' ὠφελείᾳ τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιστήμης. Ἐν ταῖς σήμερον δ' ἡμέραις μάλιστα, καθ' ἃς μεγάλαι Ἑλληνικαὶ χῶραι ἐλευθεροῦνται, μεγεθύνεται δ' οὕτω τὸ ἀνασκαπτέον ἕδαφος καὶ ἐπιτακτικὰ ἔχει ἡ Ἑλλάς νὰ ἐκπληρώσῃ καθήκοντα πρὸς τὸν ἐπιστημονικὸν κόσμον, ἃς εὐχρηθῶμεν ὅπως ὁ περιορισμὸς οὗτος τῆς ἀρχαιολογικῆς καὶ ἀνασκαφικῆς δράσεως τῆς Ἐταιρείας μὴ γείνη αἰσθητός.

Σὺν ταύτῃ τῇ εὐχῇ καταλήγει τὸν λόγον τὸ Συμβούλιον εὐελπιστοῦν ὅτι ἐπανόρθωσις θέλει γείνει τῶν ὅσα δὲν ἔχουσι καλῶς καὶ πρόθυμον ὄν πάντοτε καὶ ὑπὸ οἰασ-

ταίαν τῶν συνεδριάσεων τῆς Βουλῆς ἡμέραν. Εὐχομαι δ', ἵνα ἡ ἐπιμονὴ αὕτη τοῦ Ἀρχαιολογοῦντος κ. Στεφάνου Δραγοῦμη ἀποβῇ εἰς ὠφέλειαν τῶν Ἀρχαιοτήτων, ὅπως οὗτος ἀπαλλαγῇ τῆς βαρυστάτης εὐθύνης, ἣν διὰ τῆς ἐπιψηφίσεως τοῦ νόμου ἀνέλαβεν.

δῆποτε περιστάσεις νὰ ἐκτελεθῇ κατὰ τὸ ἐνὸν τὸ ἑαυτοῦ καθῆκον.

Εἶνε δὲ δίκαιον καὶ ἐθνικὸν συμφέρον ἵνα πάντες δείξωσι τὴν προσήκουσαν εὐλάβειαν πρὸς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἑταιρείαν τὴν τιμήσασαν τὸ ἐλληνικὸν ὄνομα καὶ ἐν χρόνοις χαλεποῖς διεγείρασαν τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου. Ἡ πρὸς τὴν γεραιὰν ταύτην Ἑταιρείαν τιμὴ εἶνε τιμὴ ὀλοκλήρου τῆς ἐλληνικῆς φυλῆς διεγείρουσα τὴν ἀγάπην πάντων τῶν ἀρχαιολόγων καὶ λογίων τῶν ἀπανταχοῦ τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου.